

Інформаційна довідка щодо створення Комітету з питань майбутнього у Верховній Раді України*

Анотація. Інформаційна довідка присвячена питанню створення у парламенті комітету з питань майбутнього. Вивчено закордонний досвід створення інституцій при парламентах, що сприяють інтеграції довгострокових цілей сталого розвитку в політичні процеси, забезпечують міжінституційну координацію та захист інтересів майбутніх поколінь.

Ключові слова: форсайт, парламент, стратегічне планування, сталий розвиток, Верховна Рада України, парламентські інституції, довгострокова політика.

Вступ

Концепція створення парламентського комітету з питань довгострокового планування вперше була запроваджена у Фінляндії на початку 1990-х років. Тимчасовий Комітет з питань майбутнього було створено для оцінки урядового «Звіту про майбутнє», а згодом він був трансформований у постійний комітет парламенту. Згодом цей досвід поширився також на інші держави завдяки міжнародним та національним ініціативам пов'язаним із підтримкою зусиль щодо досягнення цілей сталого розвитку та подоланню актуальних та майбутніх викликів.

Основна частина

У багатьох парламентах світу діють постійні комітети, що опікуються питаннями довгострокового розвитку та формування бачення майбутнього (Long-Term Future). Зокрема, такі комітети створено в парламентах Фінляндії, Литви, Естонії, Шотландії, Уельсу, Чилі, Південної Кореї та інших країн. Метою діяльності цих інституцій є захист інтересів майбутніх поколінь шляхом інтеграції довгострокових цілей сталого розвитку в політичні процеси та державні стратегії. Досвід зазначених держав демонструє, що найбільш ефективних результатів можна досягти шляхом поєднання діяльності парламентського комітету та ширшої мережевої екосистеми інституцій стратегічного планування та прогнозування. До неї, як правило, входять парламентські форсайт-підрозділи, незалежні дослідницькі центри, урядові агенції, національні бібліотеки та інші установи. Так, у Литві та Естонії скоординована діяльність постійного парламентського комітету, дослідницької служби парламенту та незалежних форсайт-інституцій забезпечує розроблення стратегічних документів і їх подальше обговорення та погодження у парламенті.

Водночас частина інфраструктури пов'язаної із довгостроковим плануванням та використанням методів форсайту для інформаційного забезпечення роботи Верховної Ради України уже започатковано на базі Дослідницької Служби Верховної Ради України. Так у 2024 році в Дослідницькій службі Верховної Ради України було створено сектор форсайту у відділі з питань економічного розвитку та фінансової політики, діяльність якого спрямована на підготовку науково-дослідницьких та інформаційно-аналітичних матеріалів із

використанням методів форсайту, а також на розвиток співпраці з національними та закордонними форсайт-інституціями. Зокрема, працівники сектору:

- розробили наукову концепцію розвитку та застосування форсайту в діяльності Верховної Ради України;
- започаткували щоквартальний аналітичний огляд форсайт-досліджень провідних світових аналітичних центрів, що використовують методи форсайту та мають значний вплив на формування різних політик у державах-членах ЄС та світі («Форсайт-дослідження: путівник»);
- підготували парламентське дослідження з використанням методів форсайту, на тему «Перспективи розвитку бізнесу в Україні в контексті євроінтеграції», на замовлення Першого заступника Голови Верховної Ради України;
- підготували інформаційні довідки щодо окремих аспектів розвитку форсайт-екосистеми в Україні;
- взяли участь у форсайт-дослідженні, організованому Міжфракційним об'єднанням народних депутатів України «Стратегічний форсайт України», присвяченому майбутньому Росії у контексті його впливу на Україну та решту світу;
- взяли участь в обговоренні розвитку національної форсайт-екосистеми у межах Міжурядового засідання, що відбулося 19 лютого 2025 р. ;
- беруть участь у міжнародних конференціях та тренінгах, організованих провідними форсайт-підрозділами та інституціями, зокрема ОЕСР, ESPAS (ЄС), ООН, EPRS (ЄС), EPTA (ЄС), Policy Horizons Canada, Post Office Парламенту Великої Британії, Chattem House (Велика Британія) тощо;
- розвивають власну базу зовнішніх експертів, яких залучають до досліджень із використанням методів форсайту;
- підтримують сталі робочі зв'язки із закордонними форсайт-підрозділами та аналітичними центрами, зокрема STRATA (Литва), Форсайт-центром Естонії, Технологічною радою Норвегії, дослідницьким відділом Сейму Литовської Республіки тощо;
- проводять освітні заходи, зокрема тренінги та вебінари з питань форсайту для народних депутатів України, працівників Апарату Верховної Ради України та помічників-консультантів народних депутатів України та інших фізичних і юридичних осіб на договірній основі.

Працівники відділу постійно підвищують свою кваліфікацію, вивчаючи практику застосування форсайту в діяльності парламентів держав-членів ЄС та провідних підрозділів й організацій, що використовують методи форсайту. Також працівник сектору форсайту пройшов стажування у дослідницькому відділі Сейму Литовської Республіки.

У наступному 2026 році заплановано проведення спільного форсайт-дослідження з використанням методів форсайту Дослідницькою службою Верховної Ради України та дослідницьким відділом Сейму Литовської Республіки.

Враховуючи зазначене вище, сектор форсайту Дослідницької служби Верховної Ради України, зокрема у співпраці з Міжфракційним об'єднанням народних депутатів України «Стратегічний форсайт України», вже розпочав підготовку для парламенту форсайт-досліджень і надалі продовжуватиме розвивати цей напрям, підвищуючи інституційну спроможність Верховної Ради України у проведенні системних досліджень майбутнього.

Висновок

З метою досягнення практичних результатів та мінімізації ризиків доцільним видається проведення обговорення концепції створення Комітету Верховної Ради України з питань майбутнього за участі представників усіх парламентських комітетів. Така дискусія має охоплювати ключові аспекти процесу створення та функціонування комітету, зокрема питання фінансування його діяльності, кадрового забезпечення, матеріально-технічних ресурсів тощо. Результати обговорення дозволили б об'єктивно оцінити переваги та потенційні виклики створення відповідного комітету як у поточному, так і в наступному скликанні Верховної Ради України.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений чи перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*